

T.C.
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
PARK BAHÇE VE YEŞİL ALANLAR DAİRE BAŞKANLIĞI
YEŞİL ALAN VE TESİSLER YAPIM MÜDÜRLÜĞÜ

İSTANBUL GENELİ AÇIK VE YEŞİL ALANLARA İLİŞKİN ÜST ÖLÇEKLİ YAKLAŞIM
GELİŞTİRİLMESİ, VİZYON, POLİTİKA, STRATEJİLER İLE EYLEM PLANININ
OLUŞTURULMASI VE İBB PARK BAHÇE VE YEŞİL ALANLAR DAİRE BAŞKANLIĞI
SORUMLULUĞUNDA BULUNAN BAKIM ALANLARININ ÖLÇÜLMESİ-
SAYISALLAŞTIRILMASI HİZMET ALIM İŞİ

GZFT ANALİZİ RAPORU

Ağustos 2022

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	iii
1. GİRİŞ.....	4
2. İSTANBUL AÇIK VE YEŞİL ALANLARININ ÇEVRESEL VE EKOLOJİK AÇIDAN GZFT ANALİZİ.....	5
2.1. ÇEVRESEL VE EKOLOJİK AÇIDAN GÜÇLÜ YÖNLER	6
2.2. ÇEVRESEL VE EKOLOJİK AÇIDAN ZAYIF YÖNLER	7
2.3. ÇEVRESEL VE EKOLOJİK AÇIDAN FIRSATLAR	8
2.4. ÇEVRESEL VE EKOLOJİK AÇIDAN TEHDİTLER	8
3. İSTANBUL AÇIK VE YEŞİL ALANLARININ SOSYAL VE DEMOGRAFİK AÇIDAN GZFT ANALİZİ.....	10
3.1. SOSYAL VE DEMOGRAFİK AÇIDAN GÜÇLÜ YÖNLER	11
3.2. SOSYAL VE DEMOGRAFİK AÇIDAN ZAYIF YÖNLER	11
3.3. SOSYAL VE DEMOGRAFİK AÇIDAN FIRSATLAR	12
3.4. SOSYAL VE DEMOGRAFİK AÇIDAN TEHDİTLER	13
4. İSTANBUL AÇIK VE YEŞİL ALANLARININ PLANLAMA VE TASARIM AÇISINDAN GZFT ANALİZİ.....	14
4.1. PLANLAMA VE TASARIM AÇISINDAN GÜÇLÜ YÖNLER	15
4.2. PLANLAMA VE TASARIM AÇISINDAN ZAYIF YÖNLER	16
4.3. PLANLAMA VE TASARIM AÇISINDAN FIRSATLAR	17
4.4. PLANLAMA VE TASARIM AÇISINDAN TEHDİTLER	18
5. İSTANBUL AÇIK VE YEŞİL ALANLARININ YÖNETİM VE MEVZUAT AÇISINDAN GZFT ANALİZİ.....	20
5.1. YÖNETİM VE MEVZUAT AÇISINDAN GÜÇLÜ YÖNLER	21
5.2. YÖNETİM VE MEVZUAT AÇISINDAN ZAYIF YÖNLER	21
5.3. YÖNETİM VE MEVZUAT AÇISINDAN FIRSATLAR	22
5.4. YÖNETİM VE MEVZUAT AÇISINDAN TEHDİTLER	23

6. İSTANBUL AÇIK VE YEŞİL ALANLARININ EKONOMİ VE FİNANS AÇISINDAN GZFT ANALİZİ.....	24
6.1. EKONOMİ VE FİNANS AÇISINDAN GÜÇLÜ YÖNLER	25
6.2. EKONOMİ VE FİNANS AÇISINDAN ZAYIF YÖNLER	25
6.3. EKONOMİ VE FİNANS AÇISINDAN FIRSATLAR	25
6.4. EKONOMİ VE FİNANS AÇISINDAN TEHDİTLER	26
7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	27
7.1. GÜÇLÜ YÖNLER	27
7.2. ZAYIF YÖNLER	28
7.3. FIRSATLAR	29
7.4. TEHDİTLER	30

TABLO LİSTESİ

Tablo 2-1: Çevresel ve ekolojik açıdan özet GZFT analizi.....	5
Tablo 3-1: Sosyal ve demografik açıdan özet GZFT analizi.....	10
Tablo 4-1: Planlama ve tasarım açısından özet GZFT analizi.....	14
Tablo 5-1: Yönetim ve mevzuat açısından özet GZFT analizi.....	20
Tablo 6-1: Ekonomi ve finans açısından özet GZFT analizi	24

1. GİRİŞ

Açık ve yeşil alanlar kentlerdeki yaşam kalitesinin önemli bir belirleyicisidir. Kentlilerin hava kalitesi yüksek açık kamusal alanlarda keyifli ve güvenli zaman geçirebilmesi yaşam konforunu önemli oranda yükseltmektedir. Küresel iklim değişikliğiyle yükselen hava sıcaklıkları ve sıklığı giderek artan aşırı iklim olayları kentlerdeki doğal alanların önemini vurgulamaktadır. Son yıllarda yaşanan Covid-19 pandemisi ile birlikte ise kentsel açık alanların kent yaşamının sürdürülmesinde kritik rol oynadığı görülmüştür. Sağlıklı ve yaşanabilir bir kentte, açık ve yeşil alanların kent içinde bütüncül ve işlevsel bir yapı ortaya koyacak şekilde yeşil alan sistemi oluşturması gerekmektedir. Bu çabayla İBB Park Bahçe ve Yeşil Alanlar Dairesi Başkanlığınca 'İstanbul Geneli Açık ve Yeşil Alanlara İlişkin Üst Ölçekli Yaklaşım Geliştirilmesi, Vizyon, Politika, Stratejiler İle Eylem Planının Oluşturulması' projesi hazırlanmaktadır.

Çalışmanın önceki bölümlerinde açık ve yeşil alanlar konusunda literatür taraması yapılmış, İstanbul Açık ve Yeşil Alanları her yönüyle analiz edilmiş, analiz sonuçları mekânsal olarak ortaya koyulmuş ve odak grup toplantıları düzenlenerek konuyla ilgili paydaşların görüşleri alınmıştır. Bu raporda ise önceki tüm çalışmalardan beslenerek İstanbul'un açık ve yeşil alanlarının güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditleri ortaya koyulmuştur. GZFT analizinin bulguları düzenlenmiş olan odak grup toplantılarıyla alınan görüşlere, proje ekibinin, kontrol teşkilatının ve proje danışmanlarının katkılarına ve İstanbul açık ve yeşil alanlarının analiz sonuçlarına dayanmaktadır.

GZFT analizi beş tema altında yapılmaktadır. Bunlar *çevresel ve ekolojik, sosyal ve demografik, planlama ve tasarım, yönetim ve mevzuat* ile *ekonomi ve finans*tır. Rapor içeriğinde her bir tema ana başlıklar olarak ele alınmış ve her birine dair GZFT analizi alt başlıklarda anlatılmıştır. Sonuç ve değerlendirme bölümünde ise, İstanbul açık ve yeşil alanlarının güçlü ve zayıf yönleri ile önünde bulunan fırsatlar ve tehditler bütüncül olarak özetlenmektedir.

2. İSTANBUL AÇIK VE YEŞİL ALANLARININ ÇEVRESEL VE EKOLOJİK AÇIDAN GZFT ANALİZİ

Açık ve yeşil alanların çevresel ve ekolojik yönden analizi hava kalitesi, gürültü, mikro-klim, karbon salınımı gibi konuları kapsamaktadır. Çevresel ve ekolojik açıdan özet GZFT analizi Tablo 2-1'deki gibidir. Alt başlıklarda ise güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditler ayrıntılarıyla açıklanmaktadır.

Tablo 2-1: Çevresel ve Ekolojik Açıdan Özet GZFT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
<p>Sahip olduğu iklim özellikleri, toprak kalitesi, topografik hareketlilik, kıyılar, rüzgârlar, ormanlar, tarım alanları, bitki örtüsü ve biyolojik çeşitlilik</p> <p>Mevcut yerel yönetim yapısının sürdürülebilirliğe katkı sağlayan uygulamaları</p>	<p>Yeşil alan azlığı</p> <p>Yönetimsel yanlışlara bağlı olarak gelişen hava, su ve ses kirliliği</p> <p>Enerji tüketiminin yüksek olması</p> <p>Verilen yanlış peyzaj seçimi kararları</p>
FIRSATLAR	TEHDİTLER
<p>Veri toplama teknolojilerinin gelişmiş olması</p> <p>Kentsel yağmur suyu hasadı yöntemlerinin uygulanma ihtimali</p> <p>Dere ıslah çalışmaları için ıslah yöntemlerinin düzeltilmesi</p> <p>Hobi bahçeleri, kentsel tarım uygulamaları ve çatı bahçeleri için teşvikler yaratılması</p>	<p>Küresel iklim değişikliği</p> <p>Doğal afetler</p> <p>Mega projeler</p> <p>Kuzey yönündeki kentsel yayılma</p> <p>Askeri alanların yapılaşmaya açılması</p> <p>Önemli doğal alanlardaki ormancılık dışı faaliyetler</p> <p>Doğal ağaç yapısının bozulması</p> <p>Tek tip ağaçlandırma</p> <p>Gece ışıklandırması</p> <p>Yanlış sondajlama</p> <p>Kirlilik yaratan insan faaliyetleri</p> <p>Su tüketimini artıran projeler ve bitki seçimi</p>

2.1. ÇEVRESEL VE EKOLOJİK AÇIDAN GÜÇLÜ YÖNLER

- İstanbul'un; Karadeniz, Akdeniz ve Trakya Karasal İklim Kuşaklarının kesişiminde olmasının getirdiği iklimsel avantajlar, bitki örtüsü ve tarımsal ürün çeşitliliğinin bulunması
- İstanbul Boğazı'nın hâkim rüzgâr yönündeki koridor yapısı sayesinde serinletici ve temizleyici etkisinin bulunması (denizel etkiye açıklık)
- Yenilenebilir enerji kaynaklarından rüzgâr, dalga, güneş enerjisi ve bioenerji üretim potansiyeline sahip olunması
- İl genelinde yerüstü ve yeraltı su kaynaklarının, orman alanlarının ve tarım alanlarının bulunması (havza alanları, dereler, sulak alanlar, kuzey ormanları, korular, kent içindeki bostanlar)
- Kentin toprak kalitesinin yüksek olması
- Eski maden sahalarının rekreatif ve kamusal kullanımlara dönüştürülme potansiyelinin olması
- İlin ekosistem ve biyolojik çeşitliliğe sahip olması (önemli bitki ve doğa alanları, flora, fauna, kumullar, sulak alanlar, orman, mera vb.) (yaşam formları / habitat çeşitliliği / biyolojik çeşitlilik / bitki çeşitliliği / endemik bitki çeşitliliği / Boğaz florasının zengin olması, kentten geçen kuş göç yolları)
- Mevcut vegetasyonun su kaynaklarına, mikroklimaları kontrol etmeye ve düzenlemeye, gürültü azaltmaya olumlu etkisinin bulunması
- Mevcut orman ekosisteminin zenginliği ve bu zenginliğin büyük oranda muhafaza edilmiş olması
- Kıyı alanları ve Boğaziçi'nin kültürel, rekreatif ve turistik değerlere sahip olması
- Kentin zemin yapısının topografik açıdan hareketli olması
- Sürdürülebilirliğe katkı sağlayan uygulamaların çoğalmış olması (çim ve dal atıklarının enerjiye dönüştürülmesi, otoyol kenarındaki şev ve refüjlerde kurakçıl bitkiler dikilmeye başlanması gibi)

2.2. ÇEVRESEL VE EKOLOJİK AÇIDAN ZAYIF YÖNLER

- Yeşil alan miktarının az olması
- Kentsel ısı adası etkisinin oluşması
- Yağmur suyundan yeterince yararlanılmaması
- Bazı ilçelerde ses kirliliğinin yüksek olması
- İstanbul ormanlarının kadastro sununun tescilinin yapılmamış olması
- Kuzey Marmara gibi orman içinden geçen otoyolların yapımı ile doğal habitatın bölünmesi ve kuzey ormanlarının yok olması
- Doğal kaynaklar ile yerleşim alanları arasında tampon bölgeler bulunmaması
- Dere ve havzalardaki ekolojik koridorların olumsuz yönde değişmiş / kaybolmuş olması
- Geniş alanların kontrolünün sağlanamaması
- Parklardaki aydınlatma elemanlarının LED olmaması nedeniyle enerji tüketiminin yüksek olması; aydınlatmada güneş enerjisi kullanma konusunda (bozulma, kırılma, yedek parça konularında) sorunlar yaşanması
- Merkezdeki hava kalitesinin düşük olması; açık ve yeşil alanlara özel araçla gelinmesiyle artan emisyon miktarının hava kirliliğinin artırması
- Mevcut yeşil alanların karbon tutucu nitelikte olmaması
- Mevcut ağaç varlığının yaşlı ve bakımsız olması ve devrilme riski taşıması
- Çim, dal ve yaprak atıkların enerjiye dönüştürülmesi gibi konularda ilçe belediyelerinin bütçe sıkıntısı yaşaması
- Ekolojik yapıya ve yerel iklime uymayan bitki türlerinin ve dikey bahçe gibi peyzaj biçimlerinin kullanılması
- Park ağaçlandırmasında tepe tacı küçük türler seçilmesi
- İthal peyzaj bitkilerinin kullanılması sebebiyle çeşitli bitki hastalıklarının baş göstermesi
- Doğa ve bitkilerle ilgili bilgilendirme faaliyet ve donatılarının yetersiz olması

2.3. ÇEVRESEL VE EKOLOJİK AÇIDAN FIRSATLAR

- Uzaktan algılama sistemleri gibi teknolojik gelişmelere bağlı olarak veri toplama kaynaklarının gelişmiş olması (anıt ağaçların tespit edilebiliyor olması, hava kalitesi, gürültü ve karbon ayak izine ilişkin haritaların üretilebiliyor olması)
- Kent içi yeşil alanlarda su hasadı yöntemlerinin geliştirilmiş olması ve uygulanma potansiyeli
- İklim değişikliğine karşı yeşil alanların soğutma etkisinin olması
- İslah yöntemlerinin değişmesi koşuluyla sağlıklı şekilde dere ıslah çalışmaları yapılması potansiyeli
- Yüksek gerilim hatlarının yer altına alınmasıyla ortaya çıkan alanların, dere çevrelerinin, BOTAŞ hatlarının düzenlenerek yeşil alan olarak değerlendirilme potansiyelinin olması
- Hobi bahçeleri, kent içi tarım uygulamaları ve çatı bahçeleri uygulamalarının yaygınlaşmış olması
- Açık ve yeşil alan planlamasında yerele uygun bitki türlerinin kullanılması

2.4. ÇEVRESEL VE EKOLOJİK AÇIDAN TEHDİTLER

- Küresel iklim değişikliğinin kentin yağış rejimi, su kaynakları ve bitki örtüsü üzerinde olumsuz etkilerinin bulunması
- Birbirini etkileyebilecek türde doğal afet tehditlerinin bulunması (Deprem, heyelan, tsunami, taşkın, yangın vb.)
- Gerçekleşmesi gündemde olan Kanal İstanbul gibi mega projelerin ekolojik koridorlara, ormanlara, havzalara zarar verebilecek olması
- Ulaşım ağının ve kentsel yayılmanın kuzey yönünde genişleme eğiliminin ekolojik koridorlara, ormanlara, havzalara zarar verebilecek olması
- Ağaçlandırılmış olan askeri alanların el değiştirilerek yapılaşmaya açılması
- Yüksek gerilim hatlarının yer altına alınması ile ortaya çıkan potansiyel açık ve yeşil alanların yol olarak değerlendirilmesi ihtimali
- Ekolojik öneme sahip alanlarda ve orman alanlarında; tarım, madencilik, turizm gibi ormancılık dışı faaliyetlerin bulunması
- Kuzey ormanlarındaki doğal ağaç yapısının bozulması (meşe, kayın, gürgen yerine kereste üretimi için çam dikilmesi) sebebiyle yangın riski oluşması

- Kent içi ve dışındaki ağaç gruplarında tek tip ağaç dikilmesi ile oluşan monokültür sebebiyle ağaç hastalıklarının kolay ve hızlı yayılması
- Yeşil alanlarda asgari aydınlatma düzeyinin güvenlik sorunları yarattığı algısı sebebiyle gece ışıklandırmasının bitkileri ekolojik olarak olumsuz etkilemesi
- Endemik türlerin kaybolması ihtimalinin oluşması ve buna bağlı olarak ekolojik / biyolojik dengenin bozulması
- Su tüketimini arttıran projeler üretilmesi
- Yanlış sondajlama ile yer altı sularının yok edilmesi
- İnsan faaliyetlerinden (evsel, rekreasyonel, ticari, sanayi) kaynaklanan atıkların (dere, havza, orman vb.) doğal alanları kirletmesi
- Doğal alanların taşıma kapasitesinin üstünde kullanılması
- Madencilik faaliyetlerinin doğal ekosistemler üzerinde baskı oluşturması; çevreyi, su kaynaklarını kirletmesi ve yeraltı sularını olumsuz etkilemesi

3. İSTANBUL AÇIK VE YEŞİL ALANLARININ SOSYAL VE DEMOGRAFİK AÇIDAN GZFT ANALİZİ

Açık ve yeşil alanların sosyal ve demografik yönden analizi; erişilebilirlik, kullanıcı grupları-hedef kitle, sosyalleşme olanakları, kimlik, aidiyet, canlılık gibi konuları kapsamaktadır. Sosyal ve demografik açıdan özet GZFT analizi Tablo 3-1'deki gibidir. Alt başlıklarda ise güçlü ve zayıf yönler ve fırsat ve tehditler ayrıntılarıyla açıklanmaktadır.

Tablo 3-1: Sosyal ve Demografik Açıdan Özet GZFT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
<p>Doğal alanları korumak ve yenilerini üretmek konusunda güçlü STK'ların ve genç nüfus yapısının oluşturduğu toplumsal talep</p> <p>Yerel yönetimlerin açık ve yeşil alanlarda düzenlemekte olduğu sportif ve kültürel etkinlikler</p>	<p>Hızlı nüfus artışı</p> <p>Göç ve adaptasyon sorunları</p> <p>Güvenlik sorunları ve vandalizm</p> <p>Dezavantajlı gruplara ve yerel yapıya özel tasarım yapılmaması</p> <p>Yeşil alanların dengesiz dağılımı sebebiyle erişimde eşitsizlikler</p> <p>Toplumsal bilinç yetersizliği</p>
FIRSATLAR	TEHDİTLER
<p>Eğitim merkezleri ve bilgilendirme noktaları kurulması gibi farkındalık çalışmaları</p> <p>Sosyal bir aradılığı sağlayacak etkinlikler düzenlenmesi</p> <p>Mekânların toplanma imkânları yaratacak şekilde ve yerel halkın katılımını sağlayarak tasarlanması</p> <p>Katılımcılık yöntemlerinin İBB içinde gelişmiş ve kullanılmakta olması</p> <p>Etkinlik duyuruları için sosyal medya kullanım imkânı</p> <p>Engelli nüfusun konum bilgilerinin veri tabanında bulunması ve kullanılması</p>	<p>Yaklaşan gıda krizi</p> <p>Sürekli nüfus artışı</p> <p>Göçle gelen nüfusun kent yaşamına entegrasyon sorunları</p>

3.1. SOSYAL VE DEMOGRAFİK AÇIDAN GÜÇLÜ YÖNLER

- Doğal alanları koruma konusunda, sayıları artan ve güçlenen STK'lar ile toplumsal bilincin oluşması
- Şehir nüfusunun yoğunluğunun spor ve rekreasyonel talebi yüksek olan genç nüfustan oluşması
- Açık yeşil alanlara ve buralarda yapılan etkinliklere toplumsal talebin yüksek olması
- Açık alan ve parklarda halihazırda sportif ve kültürel etkinliklerin düzenleniyor olması

3.2. SOSYAL VE DEMOGRAFİK AÇIDAN ZAYIF YÖNLER

- Nüfus yoğunluğunun yüksek olması, yoğun ve kontrolsüz şekilde gelen göçle nüfusun sürekli artması
- Mevcut aktif yeşil alanların nüfusa oranla yetersiz olması sebebiyle kapasiteyi aşan kullanıcı baskısı altında olması
- Kente başka kültürlerden ve yerlerden göç eden nüfusun yeşil alanları sahiplenmemesi / yeşil alan kullanım biçimleri açısından uyumsuzluklar oluşması
- Yeşil alanların daha çok piknik alanı olarak görülmesi, farklı kullanım türleri hakkında toplumsal bilincin yetersiz olması, bu konuda eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarının yetersiz olması
- Ekoloji ve biyoçeşitlilik konusunda toplumsal bilincin yetersiz olması
- Kullanıcıların yeşil alanlardaki atıklarını toplamayarak bu alanlarda kirliliğe sebep olması
- Özellikle göçmenlerin ve alt sosyo-ekonomik grup mensubu kişilerin yaşadığı semtlerde yeşil alanlara ve içindeki donatılara zarar verilmesi, soğuk havalarda yoksul kişilerin ahşap malzemeyi yakacak olarak kullanmaya çalışması (vandalizm)
- Açık ve yeşil alanlarda ve özellikle çocuk oyun alanlarında güvenlik sorunları olması
- Çocuk oyun alanları yetersiz olan mahallelerde, çocukların trafige açık alanlarda oyun oynaması ve kaza ihtimalinin yüksek olması

- Özel araç sahipliğinin fazla olması ve bazı bölgelerde toplu taşımanın yetersiz olması sebebiyle yeşil alanlara erişimde sorunlar yaşanması, ilçeler arasında trafik yoğunluğu oluşması
- Kent genelindeki yeşil alanların mekansal dağılımının dengesiz olması ve bazı yeşil alanların girişinin ücretli olması sebebiyle toplumsal fırsat eşitsizliği oluşması
- Yeşil alanların sağlaması gereken sosyalleşme olanaklarının yetersiz olması
- Donatı eksiklikleri ve güvenlik sorunları sebebiyle kadınların, çocukların, engellilerin ve yaşlıların yeşil alanlara erişiminin az olması
- Parklardaki donatıların 3 yaş altı çocuklara uygun olmaması
- Donatı tasarımlarının engelliler için belirlenmiş standartlara uygun yapılmaması
- Yeterince yönlendirme işareti bulunmayan alanlarda yaşlıların kaybolma tehlikesi hissetmeleri
- Aktif yeşil alanlar tasarlanırken bölgedeki demografik yapıya uygun çalışmalar yapılmaması
- Sokak hayvanları konusunda toplumsal çatışmalar yaşanması
- ADKNS üzerinden edinilebilen demografik verilerin kullanılmaması

3.3. SOSYAL VE DEMOGRAFİK AÇIDAN FIRSATLAR

- Yeşil alanlarda farkındalık çalışmaları yapılma potansiyeli (eğitim merkezleri, bilgilendirme noktaları / panoları kurulması gibi)
- Mahalle ölçeğinde düzenlenebilecek etkinliklerle aidiyet duygusu oluşturulması
- Yerel ölçekte gelen taleplere yönelik ve demografik yapıya uygun projeler üretilmesi
- Sosyal projeler üretmek için belediyelerin işbirliği yapabileceği nitelikli üniversitelerin ve STK'ların bulunması
- Etkinliklerin duyurusu için sosyal medya kullanımı olanaklarının bulunması
- Çekici sosyal mekânların meydana gelmesi için su ögesinin kullanılması
- Parklarda güvenliği sağlamak için ilçe belediyelerinin emniyetten "park polisi" talep etme hakkının olması
- Engellilere uygun fiziki iyileştirmelerin öncelikle nerelerde yapılması gerektiğini tespit etmek için engelli nüfusa dair konumsal verilerin mevcut olması
- Parkların tasarımı aşamasında bölgede yaşayan halkın fikirlerini kapsayacak katılımcılık yöntemlerinin İBB birimlerinde geliştirilmiş olması

- Yeşil alanların sadece piknik yapmak için değil, toplanma imkanları da yaratacak şekilde tasarlanması, böylece birbirini tanıyan topluluklar oluşturularak aidiyet duygusunun artırılması

3.4. SOSYAL VE DEMOGRAFİK AÇIDAN TEHDİTLER

- Gelecekte iklim değişikliğine bağlı muhtemel kuraklık durumunda ortaya çıkabilecek bir gıda krizi tehlikesinin bulunması
- Nüfus artışı ve değişen yaşam biçimlerinin, su/enerji tüketimi ve çevresel etkenler (hava, toprak, su kalitesi, karbon ayak izi-su ayak izi vb.) üzerinde negatif etkilerinin bulunması
- Göçle gelen nüfusun kent yaşamına entegrasyonunun sağlanamaması

4. İSTANBUL AÇIK VE YEŞİL ALANLARININ PLANLAMA VE TASARIM AÇISINDAN GZFT ANALİZİ

Açık ve yeşil alanların planlama ve tasarım açısından analizi; kentsel planlama, büyüklük, hiyerarşi, mekânsal dağılım/denge, tasarım, zemin, malzeme, bitki materyali unsurları gibi konuları kapsamaktadır. Planlama ve tasarım açısından özet GZFT analizi Tablo 4-1'deki gibidir. Alt başlıklarda ise güçlü ve zayıf yönler ve fırsat ve tehditler ayrıntılarıyla açıklanmaktadır.

Tablo 4-1: Planlama ve Tasarım Açısından Özet GZFT Analizi – Güçlü ve Zayıf Yönler

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
<p>Yeşil alan ihtiyaç bölgelerini belirlemek için İBB tarafından planlama çalışmalarının yapılması</p> <p>CBS teknolojilerinin gelişmiş ve kullanılmakta olması</p> <p>İBB bünyesindeki uzmanların yeterli sayıda ve donanımlı olması</p> <p>Planlama süreçlerinde katılımcılığın önemsenmesi</p>	<p>Üst ölçek plan kararlarının uygulanmaması</p> <p>Açık ve yeşil alan planı olmaması</p> <p>Yeşil alanların kent çapında entegre bir ağ oluşturacak şekilde planlanmaması</p> <p>Yanlış yürütülen kentsel dönüşüm süreçleri</p> <p>Yeşil alanlara zarar veren mega projeler ve rant baskısı</p> <p>Planlamada havza ölçeğinin benimsenmemesi</p> <p>İşgal edilmiş alanların boşaltılmaması</p> <p>Yeni yeşil alan elde etmek için gerekli kamulaştırmalarda zorluklar</p> <p>Hedef kitleye yönelik tasarım yapılmaması</p> <p>Birimler arası koordinasyonsuzluk</p> <p>Planlama kararlarını besleyecek düzeyde envanter verisi toplanmaması</p> <p>Doğal alanlarda habitatların bölünmesine sebep olan müdahaleler</p> <p>Derelerin yer altına alınarak kapatılması</p> <p>Bakımsız, donatısız, topraksız, ağaçsız, sert zeminli açık alanların fazlalığı</p> <p>Reklam tabelası gibi öğelerin yarattığı görsel kirlilik</p> <p>Parklarda ve yaya alanlarında yeterli gölgenin sağlanmaması</p> <p>Gece aydınlatmasının fazla olması</p>

Tablo 4-2: Planlama ve Tasarım Açısından Özet GZFT Analizi – Fırsatlar ve Tehditler

FIRSATLAR	TEHDİTLER
<p>Yerel yönetimlerin üniversitelerle işbirlikleri</p> <p>CBS tabanlı açık veri portalının daha verimli kullanılması</p> <p>Gerekli durumlarda kamulaştırma yapılması</p> <p>Kent içi bostan alanlarının korunması</p> <p>Sürdürülebilir enerji kaynaklarının ve ekolojik malzemelerin kullanılması</p> <p>Yeni yeşil alanlar elde etmek için değerlendirilebilecek; kentsel dönüşüm projeleri, işlek olmayan ara sokaklar, boş kamu parselleri, yol ve otoparkların yer altına alınması, kent içinde işlevini yitirmiş sanayi alanları</p>	<p>Kentsel rant ve politik ortamın belirleyici olması</p> <p>Yerleşime uygun olmayan bazı alanlarda yapılaşma bulunması</p> <p>İnsan faaliyetlerinin içme suyu havzalarını baskılaması</p> <p>Kentsel yayılmayı kuzeye çeken ulaşım kararları</p> <p>Yeni havalimanının yer seçimi</p> <p>Mevcut yeşil alanların "millet bahçesi" ne dönüştürülmesi</p> <p>Sanayinin baskısı</p> <p>Koruma-kullanma dengesinin sağlanamaması</p> <p>Oyun gruplarında sağlık sorunları yaratabilecek yanlış malzemelerin kullanılması</p>

4.1. PLANLAMA VE TASARIM AÇISINDAN GÜÇLÜ YÖNLER

- Yeşil alan ihtiyaç bölgelerini belirlemek için planlama çalışmaları yapılıyor olması
- Mekansal verilerin Coğrafi Bilgi Sistemleri ile işlenerek planlama süreçlerine dahil edilmesi, tüm verilerin bir araya getirilerek açık veri portalı oluşturulması
- İBB birimlerinde planlama ve veri yönetimi konusunda çalışan uzmanların yeterli sayıda ve donanımlı olması
- İBB'nin ve bazı ilçe belediyelerinin planlama çalışmalarında katılımcı yaklaşımda olması ("İstanbul Senin" gibi bir katılım aracının geliştirilmiş olması) (Parkların tasarımının ve fonksiyon seçiminin kullanıcı talepleri doğrultusunda düzenlenmesi - Beşiktaş örneği)
- Önemli derelerin etrafında rekreasyon alanları oluşturmak ve bu alanları yapılaşmadan korumak üzere projelerinin gerçekleşiyor olması
- Yerel yönetimlerin son dönemlerde peyzaj bitki seçiminde su ihtiyacı düşük bitkileri tercih etmesi
- Kent içinde kuru bile olsa akarsu ve dere yatakları bulunması

4.2. PLANLAMA VE TASARIM AÇISINDAN ZAYIF YÖNLER

- Çevre düzeni planı gibi üst ölçek plan kararlarının uygulanmaması, uzun vadede takibinin yapılmaması
- Nitelikli ve kalıcı bir Yeşil Alanlar Master Planının olmaması, yeşil alanların nüfusa uygun ve sürdürülebilirlik temelli (taşıma kapasitesi ile) planlanmaması
- Kişi başına düşen yeşil alanların mahalle ve ilçe ölçeğinde yetersiz olması
- Afet toplanma alanlarının yetersiz olması
- 3. Köprü ve Kuzey Marmara Otoyolu gibi projelerle yeşil alanların tahrip edilmesi, orman habitatlarının bölünmesi
- Açık ve yeşil alanların birbiriyle bağlantılı bir ağ oluşturacak şekilde ve ulaşım ağına entegre olarak planlanmamış olması
- Yeşil alanların ilçe ve mahallelere dengeli olarak dağılmamış olması
- Kentsel dönüşümün ada bazında değil parsel bazında yapılması sebebiyle yeni yeşil alan edinme konusunda kentsel dönüşümün bir araç olarak kullanılmaması
- Büyük kentsel dönüşüm projelerinde emsal ve nüfus yoğunluğu artırılırken yeni yeşil alanlar oluşturulmaması
- Kentsel dönüşümle konut bahçelerinin azaltılması / yeşil alanların yok edilmesi
- İmar planlarında yeşil alan olarak belirlenmiş alanların birçoğunun işgal edilmiş olması ya da boş / atıl / düzenlenmemiş olarak durması
- Mülkiyetin yeşil alan planlaması önünde sorun teşkil etmesi, kamulaştırma maliyetleri nedeniyle planların uygulanamaması ve yalnızca boş bulunan yerlerde yeşil alan yapılması
- Planlama, tasarım ve uygulama süreçlerinde İBB ile ilçe belediyeleri arasında uyumsuzluklar, çatışmalar oluşması
- Kentsel sit alanlarının rant baskısı altında kalması, yapılaşmadan korunamaması
- Koruların planlanmasında fragmantasyon oluşması
- Özellikle boğaza bakan derelerin yer altına alınıp kapatılması
- Dere koruma bantlarının / taşkın alanlarının yapılaşmaya açılması
- Entegre havza yönetimi yapılmaması, planlamada havza ölçeğinin benimsenmemesi
- Yeşil alanların planlama ve tasarımının hedef kitlesine yönelik yapılmaması
- Bazı açık ve yeşil alanların bakımsız, donatısız, topraksız, ağaçsız olması, zeminde geçirimsiz malzeme kullanılması

- Sokak hayvanlarının çok olduğu bölgelerde çocuk oyun alanlarının zeminin kum yapılamaması
- Teknik alt yapısı yetersiz olan alanlarda yağmur, kar vb. suların tahribatlara yol açması
- Çocuk nüfusun yoğun olduğu alanlarda yeterli oyun grubunun bulunmaması
- Parklarda gölgelik eksikliği, bankların ve oyun gruplarının ağaç altına yerleştirilmemesi
- Kaldırım genişliği gözetilmeden ağaç dikimi yapılması
- Açık yeşil alanların tasarım standartları için bir rehber olmaması
- Yeşil alanlarda hizmet verecek işletmelerin yer seçiminde ve niteliklerinde standart kriterler olmaması
- Açık ve yeşil alanlara görüntü kirliliği yaratacak düzeyde fazla reklam tabelası yerleştirilmesi
- Yeşil alanlarda yanlış ve gereksiz aydınlatma yapılması
- Yaya alanı ve meydanlarda yeterli gölge bulunmaması
- Yeni inşa edilen binaların çatılarında kentsel tarım yapılması için gerekli düzenlemeler yapılmaması
- Açık ve yeşil alanlar envanter verilerinin güncel olmaması
- Akıllı sistemlerin yeterince iyi kullanılmaması

4.3. PLANLAMA VE TASARIM AÇISINDAN FIRSATLAR

- Yerel yönetimlerin açık ve yeşil alanların planlanması konusunda iş birliği yapabileceği birçok üniversite bulunması
- İBB bünyesinde kullanılan CBS tabanlı açık veri portalına planlanan projelerin dahil edilmesi, verilerin düzenli güncellenmesi ve bu portalın izleme için de kullanılması
- Yeni yeşil alanlara yer açmak için kamulaştırma yapılması gereken durumlarda 18. madde uygulamasının kullanılabilmesi
- Kent içinde kalan bostan alanlarının korunması
- Son yıllardaki teknolojik ilerlemelerle verimliliği artmış olan sürdürülebilir enerji kaynaklarının kullanılması
- Ağaç kabukları gibi ekolojik malzemelerin oyun grubu tasarımlarında kullanılması

- Kentsel dönüşüm projelerinin planlama ve tasarım aşamalarında yeni yeşil alanlar yaratılmasının, yağmur suyu toplama ve yeşil çatı uygulamaları yapılmasının gözetilmesi
- Yapılaşmanın yoğun olduğu ve yeşil alan eksikliği bulunan alanlarda işlek olmayan ara sokakların yayalaştırılarak parka, yeşil alana ya da 'oyun sokağı'na dönüştürülebilmesi
- Kent içindeki boş kamu parsellerinin tespit edilerek yeşil alana / tarım alanına dönüştürülebilmesi
- Son dönemde gündemdeki deprem ve iklim krizi sebebiyle yerel yönetimlerin yeşil alanları arttırmak için çabalaması
- Kimi yerlerde yolların yer altına alınmasıyla ya da açık otopark yerine yer altı otoparkı yapılmasıyla ortaya çıkan alanların açık yeşil alan olarak değerlendirilmesi
- Kent içinde kalmış ve işlevini yitirmiş sanayi alanlarının düzenlenerek açık yeşil alanlara dönüştürülmesi
- Su havzalarının bölgesel ölçekte rekreasyon amaçlı kullanılabilmesi
- Kentsel ısı adası etkisini azaltma amaçlı geliştirilmiş olan inşai malzemelerin ve kentsel tasarım tekniklerinin kullanılabilmesi

4.4. PLANLAMA VE TASARIM AÇISINDAN TEHDİTLER

- Doğal alanlara dair önemli konularda ve afet riskli alanların dönüşümünde, politik ortamın ve kentsel rantın belirleyici olması
- Doğal afet riski taşıyan (taşkın alanı, deprem gibi) ve/veya jeolojik açıdan sakıncalı alanlarda yerleşimlerin bulunması
- Yeraltı suyu açısından zengin alanların ve içme suyu havzalarının insan faaliyetleri baskısı altında olması
- İstanbul'daki kırsal alanların idari anlamda bir kentsel alan olarak algılanmaya başlamasından dolayı, bu alanların kimliğini kaybetme tehlikesinin olması
- Ulaşım kararlarının yeşil alanlar üzerinde baskı oluşturması, 3. köprü ve kuzey marmara otoyolunun kentsel yayılmayı kuzey ormanlarına doğru çekmesi
- Yeni havalimanının yer seçiminin doğal alanlara zarar vermesi

- Son dönemde gündemde olan Kanal İstanbul projesinin gerçekleşmesi durumunda orman alanlarına, su havzalarına, karasal ve denizel ekosistemlere zarar verecek olması
- Mevcut yeşil alanlarda 'Millet Bahçesi' adıyla yapılan düzenlemelerin doğal ekolojik yapıya zarar vermesi
- İmar planı değişikliklerinde ilk gözden çıkarılan alanların yeşil alanlar olması
- Sanayinin gelecekte hem nüfus hem doğal alanlar üzerinde baskı oluşturması
- Korunan alanlardaki rekreatif faaliyetlerin, kullanım yoğunluğunun artması, koruma / kullanma dengesinin sağlanamaması
- İnşaat faaliyetlerinde kullanılan yapı malzemesi seçimi (şehir ısısını yükseltmesi)
- Çocuklar için üretilen oyun gruplarında yanlış malzeme kullanımından doğan çeşitli sağlık sorunlarının oluşma riski

5. İSTANBUL AÇIK VE YEŞİL ALANLARININ YÖNETİM VE MEVZUAT AÇISINDAN GZFT ANALİZİ

Açık ve yeşil alanların yönetim ve mevzuat açısından analizi; yönetsel - işletme, eşgüdüm, yetki, mülkiyet unsurları gibi konuları kapsamaktadır. Yönetim ve mevzuat açısından özet GZFT analizi Tablo 5-1'deki gibidir. Alt başlıklarda ise güçlü ve zayıf yönler ve fırsat ve tehditler ayrıntılarıyla açıklanmaktadır.

Tablo 5-1: Yönetim ve Mevzuat Açısından Özet GZFT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
<p>Açık ve yeşil alanların mevzuatta yer alması</p> <p>İBB'nin konuyla ilgili teşkilat yapısı ve önceliklerinin gelişmiş olması</p> <p>Alt ölçeklerde ilçe belediyelerinin alanla ilgili bilgilere hâkimiyeti</p>	<p>Denetim / yaptırım eksiklikleri</p> <p>Mevzuattaki yetersizlikler ve mevzuatın uygulanmasına yönelik sorunlar</p> <p>Yetki çakışmaları</p> <p>Yetki devirleri</p> <p>Merkezi yönetim ile kopukluklar / anlaşmazlıklar</p> <p>ÇED süreçlerinin devre dışı bırakılması</p> <p>Uzmanların karar alma süreçlerinde yer almaması</p> <p>Kurum görüşlerini seçimlerle değişen yöneticilerin belirlemesi</p>
FIRSATLAR	TEHDİTLER
<p>Uluslararası sözleşmelere taraf olunması</p> <p>"İklim" ibaresinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığının ismine eklenmiş olması</p> <p>Gelecekte "iklim yasası" çıkarılması ihtimali</p> <p>Konuya dair mevzuatın incelenerek gerekli düzenlemelerin yapılması</p> <p>İmar planlarının mülkiyet ile ilişkili olarak tasarlanması</p> <p>Yeşil alanları korumak için sit alanı ilan edilmesi</p> <p>Yeşil çatı gibi sürdürülebilir uygulamalar için teşviklerin oluşturulması</p> <p>Yeşil alanlardaki işgal ve kural dışı uygulamaların daha iyi denetlenmesi ve yaptırımlar kullanılması</p>	<p>Sık sık imar affı çıkarılması</p> <p>Yönetmeliklerin sık değiştirilmesi</p> <p>Proje ekiplerinde uzman çeşitliliği olmaması</p> <p>Karar mekanizmalarında uzmanların sözünün geçmemesi</p> <p>Kamu mülklerinin vakıflara devredilmesi</p> <p>Katılımcı olmayan planlama süreçleri</p> <p>Tarımsal üretimin azalmasına sebep olan Büyükşehir Kanunu</p>

5.1. YÖNETİM VE MEVZUAT AÇISINDAN GÜÇLÜ YÖNLER

- Doğal alanları ve su kaynaklarını koruyucu yasal ve yönetsel tedbirlerin mevzuatta yer alması
- 1 / 25.000 ölçekli nazım imar planlarında havza planı yapılabilmesi
- İstanbul'un Sağlıklı Şehirler Ağı'na dahil olması
- İBB birimlerinde planlama ve veri yönetimi konusunda çalışan uzmanların yeterli sayıda ve donanımlı olması
- İBB Park ve Bahçeler Müdürlüklerinin yaygın bir yönetim teşkilatının olması, hem Avrupa yakası hem Anadolu yakasında sahada organize olmuş ekiplerin bulunması
- İBB içinde "Kentsel Ekolojik Sistemler Müdürlüğü"nün kurulmuş olması
- Yerelde, mahalle ölçeğinde ilçe belediyelerinin alanı iyi biliyor olması, sorunlara iyi müdahale edebiliyor olması
- Yerel yönetimin yeşil alanlar konusunu önceliklendirmesi

5.2. YÖNETİM VE MEVZUAT AÇISINDAN ZAYIF YÖNLER

- Yerleşik alanlarda yeşil alan eksikliğinin tamamlanamaması / mülkiyet sorunları
- Kıyı alanlarının çoğunun kamuya açık olmaması
- Sit alanlarının insan faaliyetleri baskısı altında olması
- Dere ıslah bandı alanları düzenlenirken geçirimsiz malzemeler kullanılması
- İdari sınırların yeşil koridorların yapımına engel olması
- Sahipsiz yeşil alanların bakım ve yönetim sorunları olması
- İşgal edilen yeşil alanların geri kazanımı sorunları
- Kamu yararına yapılan projelerin ekosistem bütünlüğüne etkisinin sorgulanmaması
- Denetim ve cezai yaptırım olmaması
- ÇED'in etki dışı bırakılması, işlevsizleştirilmesi
- Maden alanlarının belirlenmesi ve işletilmesinde çevresel etkilerin yeterli ve doğru analiz edilmemesi
- Tarımsal arazi kullanım kararlarının parsel ölçeğinde dahi değişime uğraması
- Mevzuat tanımlarının yetersiz olması / ortak yeşil alan tanımının olmaması
- Mevzuatın kolay değiştirilebiliyor ve delinebiliyor olması

- Mevzuatta farklı ölçeklerde farklı aktörlerin yetki ve sorumluluğunun olması
- Yönetmeliklerin birbiri ile çelişkili olması
- Mevcut mevzuatın uygulanamaması
- Yönetmelikteki 30 m²'ye 1 ağaç şartının fazla genel olması ve uygulanmasına yönelik sorunların bulunması
- Kentsel dönüşüm projelerinde binalar ve otopark ile ilgili plan notu ile ağaçların otopark yapmak için kesilebilmesi
- Ülke genelinde stratejik planların yapılmaması (göç, nüfus dengesi vb konuları)
- Yeşil alanlarla ilgili yetki devirleri
- Yerel yönetimler ile merkezi yönetim arası kopukluk (Tarım İl müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü)
- Yerel yönetim iç birimleri arası koordinasyonsuzluk / İBB içindeki farklı müdürlüklerde mükerrer projeler yapılması
- Ortak bir envanter verisinin olmaması
- Kent bütünündeki yeşil alanların farklı kurumlar tarafından yönetilmesi
- Yetki alanlarının çakışması / Birden fazla kamu kurumlarına farklı yetkiler verilmesi / Yerel yönetim - merkezi yönetim uyumsuzlukları
- Plan değişikliklerinde yeşil alan teminini garanti altına alacak, koruyacak güçlü bir iradenin olmaması
- Bilimsel bilgiye değer verilmemesi / Yeşil alanların planlanmasında uzmanların süreçte yer almaması
- Çalışmalarda yerelde yaşayan insanların fikirlerinin alınmaması / Şeffaf olmama, katılımıcılık eksiklikleri

5.3. YÖNETİM VE MEVZUAT AÇISINDAN FIRSATLAR

- Türkiye'nin uluslararası sözleşmelere taraf olması (Paris Protokolü gibi)
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığının ismine "İklim" vurgusunun eklenmiş olması
- Gelecekte İklim Yasası çıkarılması
- Yönetim ile ilgili mevcut mevzuatın yeşil alanlar açısından incelenerek düzenlenmesi
- İmar planları ile mülkiyetin ilişkilendirilmesi
- Sit alanı ilan edilmesinin o bölgeyi koruyucu görev üstlenmesi

- Yeşil çatı gibi uygulamalara teşvik sağlanması (konut projelerinde yeşil çatı yapanlara vergi muafiyeti gibi)
- Açık yeşil alanlarla ilgili mevzuata uymayanlara yaptırım uygulanması
- İşgal edilmiş yeşil alanlardaki işgallerin kaldırılarak geri kazanılması için kamu iradesinin sağlanması
- Dronlar ile çekimler yapılarak denetim yapma imkânı
- Verilerin ve kategorilerin standardizasyonunun sağlanması
- İBB'de yeni yönetimle birlikte katılımcı yaklaşım benimsenmesi
- Kamu kurumları ile üniversiteler arası işbirlikleri yapılması

5.4. YÖNETİM VE MEVZUAT AÇISINDAN TEHDİTLER

- Yüksek rant beklentisinin siyasi iradede daha güçlü olması, tekrar tekrar imar afları çıkarılması
- Yönetmeliklerde sık değişiklikler ve olumsuzluklar olması
- Koruma amaçlı İmar Planları dışında peyzaj mimarı, ekolog, biyolog, orman mühendisi gibi uzmanların birlikte çalışması olanağının mevzuatta yer almaması
- Belediyelerin projelendirme ekibinin olmaması
- Kamu mülklerinin mazbut vakıflara devredilmesi (Vakıflar Kanunu 30. madde olan Vakıf kültür varlıklarının devri) Hidiv Korusu, Beykoz Çayırı gibi
- Katılımcı olmayan süreçlerle planlama yapılması
- Büyükşehir Kanunu ile kırsal nitelikli köylerin mahalleye dönüşmesi ve tarımsal üretimin azalması

6. İSTANBUL AÇIK VE YEŞİL ALANLARININ EKONOMİ VE FİNANS AÇISINDAN GZFT ANALİZİ

Açık ve yeşil alanların ekonomi ve finans açısından analizi; ekonomik değer, ticari canlılık, gerekli bütçe, fon, özkaynaklar, dış kredi gibi konuları kapsamaktadır. Ekonomi ve finans açısından özet GZFT analizi Tablo 6-1'deki gibidir. Alt başlıklarda ise güçlü ve zayıf yönler ve fırsat ve tehditler ayrıntılarıyla açıklanmaktadır.

Tablo 6-1: Ekonomi ve Finans Açısından Özet GZFT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
<p>Kent kırsalındaki tarım alanlarının yarattığı gelir</p> <p>Açık ve yeşil alanların çevrelerine kattığı ekonomik değer</p>	<p>Yeşil alanlara ayrılan bütçenin yetersiz olması</p> <p>AB fonlarına başvurmak için yeterince çaba sarf edilmemesi</p> <p>Kamulaştırma maliyetlerinin yüksek olması</p> <p>Pasif yeşil alanlara ayrılan bütçenin gereğinden fazla olması</p> <p>Rantın yüksek olduğu alanlarda yeşil alanlar üstünde oluşan rant baskısı</p> <p>İklim değişikliğine karşı alınabilecek yapısal önlemler için teşvikler olmaması</p>
FIRSATLAR	TEHDİTLER
<p>Fon ve hibelerden yararlanılması</p> <p>Bunun için İstanbul Planlama Ajansının donanımlı olması</p> <p>Bakanlığın ilçe belediyelerinin parklarının elektrik faturalarını karşılıyor oluşu</p> <p>Yerel yönetimlerin bütçe planlarında yeşil alanları önceliklendirmeleri</p>	<p>Enflasyon</p> <p>Ekonomik kriz</p> <p>Kent nüfusundaki gelir eşitsizliği</p>

6.1. EKONOMİ VE FİNANS AÇISINDAN GÜÇLÜ YÖNLER

- İstanbul çevresinde kırsal alanların / tarım alanlarının bulunması
- Yeşil alanların konut ve gayrimenkuller başta olmak üzere çevredeki ekonomik değeri arttırması
- Yeşil alanlar içerisinde bulunan spor alanları sayesinde spor salonuna gitmek için imkanı olmayan vatandaşa spor olanaklarını sağlaması

6.2. EKONOMİ VE FİNANS AÇISINDAN ZAYIF YÖNLER

- İklim değişikliğine karşı yeşil çatı, binalarda su hasadı, konut bahçesi ağaçlandırması gibi alınması gereken önlemler için teşvikler olmaması
- AB fonlarından yararlanmak için kurumların çabalamaması, bu konuda kamu personelinin bilgi ve deneyim eksikliği
- Yeşil alanlara ayrılan bütçenin yetersiz olması, doğru planlanmaması
- Refüj ve dikey bahçeler gibi pasif yeşil alanlara fazla bütçe ayrılıyor olması
- Yeşil alan yoksunu yoğun yerleşimlerde kamulaştırma maliyetlerinin yüksek olması
- Marka değeri olan konsept parkların olmaması
- Yeşil alanların ticari amaçla kullanılması
- Rantın yüksek olduğu alanlarda yeşil alanlar üzerinde yapılaşma baskısı olması
- Vandalizm sebebi ile bakım ve malzeme maliyetlerinin artması

6.3. EKONOMİ VE FİNANS AÇISINDAN FIRSATLAR

- Yeşil alan çalışmalarına ayrılan büyük AB fonlarından, Avrupa Yeşil Mutabakat Fonundan yararlanılması
- İklim değişikliği temalı projeler ile hibe desteği olanağı
- Proje üretme ve hibe sağlama konusunda İstanbul Planlama Ajansı'nın donanımlı olması
- Bütçe planlarında yeşil alanların önceliklendirilmesi
- Kalkınma planlarının içeriğine yeşil alanlara finansman sağlamak için bir madde eklenmesi

- Yeşil alanların artırılması için mülkiyet haklarının devralınması ile takas ve imar hakkı transferi yöntemlerinin kullanılması
- Tarım alanlarında yenilenebilir enerji kaynağından yararlanılması
- Park aydınlatmalarında elektrik sayacının ayrılması durumunda faturanın bakanlık tarafından karşılanıyor olması (Beşiktaş örneği)
- İBB tarafından ticareti yapılmayan bitki türleri tespit edilerek üretimin yapılması
- Açık ve yeşil alanlar içindeki işletmelerin istihdam sağlaması
- Doğal / organik ürünlere ve agro turizme karşı talep ve teşviklerin artması

6.4. EKONOMİ VE FİNANS AÇISINDAN TEHDİTLER

- Ekonomik kriz / ekonominin öngörülebilir olmaması / enflasyon
- Kent nüfusunda gelir eşitsizliği bulunması

7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Tematik olarak analiz edilen güçlü ve zayıf yönler ile fırsat ve tehditler temalardan bağımsız başlıklarla bu bölümde özetlenmektedir.

7.1. GÜÇLÜ YÖNLER

İstanbul sahip olduğu coğrafi konumun sağladığı ekolojik özellikler sayesinde oldukça avantajlı bir durumdadır. Buna bağlı olarak çevresel ve ekolojik açıdan güçlü olduğu niteliklerin başında da sahip olduğu ilkim özellikleri, toprak kalitesi, topografik hareketlilik, kıyılar, rüzgarlar, ormanlar, tarım alanları, bitki örtüsü ve biyolojik çeşitlilik gelmektedir. Kentin çevresel ve ekolojik açıdan güçlü olduğu bir diğer konu ise yönetimseldir. Mevcut yerel yönetim yapısının sürdürülebilirliğe katkı sağlayan (biyolojik atıkların geri dönüşümü, şev ve refüjlerde kurakçıl bitkilerin kullanılması gibi) uygulamaları çevresel ve ekolojik yapıya güç katmaktadır. Sosyal ve demografik açıdan en güçlü olduğu konu ise doğal alanları korumak ve yenilerini üretmek konusunda güçlü STK'ların ve genç nüfus yapısının oluşturduğu toplumsal taleptir. Bu temada da mevcut yerel yönetimin güncel icraatları öne çıkmaktadır. Yerel yönetimlerin açık ve yeşil alanlarda düzenlemekte olduğu sportif ve kültürel etkinlikler İstanbul'un açık ve yeşil alanlarını sosyal ve demografik yönden güçlendirmektedir. Planlama ve tasarım açısından en önemli güçlü yön; yeşil alan ihtiyaç bölgelerini belirlemek için İBB tarafından planlama çalışmalarının yapıyor oluşudur. Bunu takip eden güçlü yönler ise CBS teknolojilerinin gelişmiş ve kullanılmakta oluşu, İBB bünyesindeki uzmanların yeterli sayıda ve donanımlı oluşu ve planlama süreçlerinde katılımcılığın önemsenmesi olarak gözükmektedir. İstanbul açık ve yeşil alanlarının yönetim ve mevzuat açısından güçlü yönleri bu konudaki mevzuatın yeterli olması, İBB'nin konuyla ilgili teşkilat yapısı ve önceliklerinin gelişmiş olması ve alt ölçeklerde ilçe belediyelerinin alanla ilgili bilgilere hakimiyetidir. Ekonomik ve finansal açıdan güçlü yönlere bakıldığında ise kent kırsalındaki tarım alanlarının yarattığı gelir ve açık ve yeşil alanların çevrelerine kattığı ekonomik değer öne çıkmaktadır.

7.2. ZAYIF YÖNLER

GZFT analizi sonuçlarına göre İstanbul'un açık ve yeşil alanlarının zayıf yönlerinin güçlü yönlerinden fazla olduğu görülmektedir. Çevresel ve ekolojik açıdan zayıf yönler genel olarak; yeşil alan azlığı, yönetsel yanlışlara bağlı olarak gelişen hava, su ve ses kirliliği, enerji tüketiminin yüksek olması, verilen yanlış peyzaj seçimi kararları şeklinde sıralanabilir. Sosyal ve demografik açıdan zayıf yönler ise hızlı nüfus artışı, göç ve adaptasyon sorunları, güvenlik sorunları ve Vandalizm, dezavantajlı gruplara ve yerel yapıya özel tasarım yapılmaması, yeşil alanların dengesiz dağılımı sebebiyle erişimde eşitsizlikler ve toplumsal bilincin yetersizliğidir. Planlama ve tasarım açısından zayıf yönler iki grupta incelenebilir. Bunlardan ilki planlama ile ilgili olan zayıflıklardır. Üst ölçek plan kararlarının uygulanmaması, açık ve yeşil alan planı olmaması, yeşil alanların kent çapında entegre bir ağ oluşturacak şekilde planlanmaması, yanlış yürütülen kentsel dönüşüm süreçleri, yeşil alanlara zarar veren mega projeler ve rant baskısı, planlamada havza ölçeğinin benimsenmemesi, işgal edilmiş alanların boşaltılmaması, yeni yeşil alan elde etmek için gerekli kamulaştırmalarda zorluklar, hedef kitleye yönelik olmama, birimler arası koordinasyonsuzluk ve planlama kararlarını besleyecek düzeyde envanter verisi toplanmaması olarak özetlenebilir. İkinci olarak tasarıma dair zayıflıklar gelmektedir. Bunlar; doğal alanlarda habitatların bölünmesine sebep olan müdahaleler, derelerin yer altına alınarak kapatılması, bakımsız, donatısız, topraksız, ağaçsız, sert zeminli açık alanların fazlalığı, reklam tabelası gibi öğelerin yarattığı görsel kirlilik, parklarda ve yaya alanlarında yeterli gölgenin sağlanmaması, gece aydınlatmasının fazla olmasıdır. Yönetim ve mevzuat açısından zayıf yönler ise denetim / yaptırım eksiklikleri, mevzuattaki sorunlar, yetki çakışmaları, yetki devirleri, merkezi yönetim ile kopukluklar / anlaşmazlıklar, ÇED süreçlerinin devre dışı bırakılması, uzmanların karar alma süreçlerinde yer almaması ve kurum görüşlerini seçimlerle değişen yöneticilerin belirlemesidir. Ekonomi ve finans açısından zayıf yönler yeşil alanlara ayrılan bütçenin yetersiz olması, AB fonlarına başvurmak için yeterince çaba sarf edilmemesi, kamulaştırma maliyetlerinin yüksek olması, pasif yeşil alanlara ayrılan bütçenin gereğinden fazla olması, rantın yüksek olduğu alanlarda yeşil alanlar üstünde oluşan rant baskısı ve iklim değişikliğine karşı alınabilecek yapısal önlemler için teşvikler olmamasıdır.

7.3. FIRSATLAR

İstanbul'un açık ve yeşil alanlarını geliştirmek için kullanabileceği dışsal etkenlerin irdelenmesi eylem planlarına uç verme potansiyeli taşımaktadır. GZFT analizinde fırsatlar olarak değerlendirilen bu faktörler azımsanmayacak miktardadır. Çevresel ve ekolojik açıdan; veri toplama teknolojilerinin gelişmiş olması, kentsel yağmur suyu hasadı yöntemlerinin uygulanma ihtimali, dere ıslah çalışmaları için ıslah yöntemlerinin düzeltilmesi, hobi bahçeleri, kentsel tarım uygulamaları ve çatı bahçeleri için teşvikler yaratılması fırsat olarak görülmektedir. Sosyal ve demografik açıdan en büyük eksikliğin aidiyet duygusu olduğu düşüncesiyle; eğitim merkezleri ve bilgilendirme noktaları kurulması gibi farkındalık çalışmaları, sosyal bir aradalığı sağlayacak etkinliklere düzenlenmesi, mekânların toplanma imkânları yaratacak şekilde ve yerel halkın katılımını sağlayarak tasarlanması öne çıkan fırsatlardır. Ek olarak katılımçılık yöntemlerinin İBB içinde gelişmiş ve kullanılmakta olması, etkinlik duyuruları için sosyal medya kullanım imkânı, engelli nüfusun konum bilgilerinin veri tabanında bulunması ve kullanılması da sosyal ve demografik açıdan fırsatlar olarak görülmektedir. Planlama ve tasarım açısından tespit edilen fırsatlar iki gruba ayrılmaktadır. Bunlardan ilki yerel yönetimlerin kararları bağlamında olan üniversitelerle işbirlikleri, CBS tabanlı açık veri portalının daha verimli kullanılması, gerekli durumlarda kamulaştırma yapılması, kent içi bostan alanlarının korunması, sürdürülebilir enerji kaynaklarının ve ekolojik malzemelerin kullanılmasıdır. Diğer grup ise yeni yeşil alanlar elde etmek için değerlendirilebilecek fırsatları içermektedir; kentsel dönüşüm projeleri, işlek olmayan ara sokaklar, boş kamu parselleri, yol ve otoparkların yer altına alınması, kent içinde işlevini yitirmiş sanayi alanları bunlar arasında sayılabilir. Yönetim ve mevzuat açısından fırsatlar; uluslararası sözleşmelere taraf olunması, "iklim" ibaresinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığının ismine eklenmiş olması, gelecekte "iklim yasası" çıkarılması ihtimali, konuya dair mevzuatın incelenerek gerekli düzenlemelerin yapılması, imar planlarının mülkiyet ile ilişkili olarak tasarlanması, yeşil alanları korumak için sit alanı ilan edilmesi, yeşil çatı gibi sürdürülebilir uygulamalar için teşvikleri oluşturulması, yeşil alanlardaki işgal ve kural dışı uygulamaların daha iyi denetlenmesi ve yaptırımlar kullanılmasıdır. Ekonomi ve finans açısından ise; fon ve hibelerden yararlanılması, bunun için İstanbul Planlama Ajansının donanımlı olması, bakanlığın ilçe belediyelerinin parklarının elektrik faturalarını karşılıyor oluşu, yerel yönetimlerin bütçe planlarında yeşil alanları önceliklendirmeleri öne çıkan fırsatlardır.

7.4. TEHDİTLER

İstanbul açık ve yeşil alanları için tehdit oluşturan faktörlerin çevresel ve ekolojik ile planlama ve tasarım alanlarında yoğunlaştığı ve iç içe geçtiği görülmektedir. Küresel iklim değişikliği, doğal afetler, mega projeler, kuzey yönündeki kentsel yayılma, askeri alanların yapılaşmaya açılması, önemli doğal alanlardaki ormancılık dışı faaliyetler, doğal ağaç yapısının bozulması, monokültür, gece ışıklandırması, yanlış sondajlama, kirlilik yaratan insan faaliyetleri, su tüketimini artıran projeler ve bitki seçimi çevresel ve ekolojik açıdan tehdit oluşturan etmenlerdir. Planlama ve tasarım açısından tehdit olarak görülen faktörler ise; kentsel rant ve politik ortamın belirleyici olması, yerleşime uygun olmayan bazı alanlarda yapılaşma bulunması, insan faaliyetlerinin içme suyu havzalarını baskılması, kentsel yayılmayı kuzeye çeken ulaşım kararları, yeni havalimanının yer seçimi, mevcut yeşil alanların "millet bahçesi" ne dönüştürülmesi, sanayinin baskısı, koruma-kullanma dengesinin sağlanamaması, oyun gruplarında sağlık sorunları yaratabilecek yanlış malzemelerin kullanılmasıdır. Bu iki konudaki bazı tehditlerin ortaklaştığı görülmektedir. Sosyal ve demografik açıdan tehditler yaklaşan gıda krizi, sürekli nüfus artışı ve göçle gelen nüfusun kent yaşamına entegrasyon sorunlarıdır. Yönetim ve mevzuat açısından; sık sık imar affı çıkarılması, yönetmeliklerin sık değiştirilmesi, proje ekiplerinde uzman çeşitliliği olmaması, karar mekanizmalarında uzmanların sözünün geçmemesi, kamu mülklerinin vakıflara devredilmesi, katılımcı olmayan planlama süreçleri ve tarımsal üretimin azalmasına sebep olan Büyükşehir Kanunu tehdit oluşturmaktadır. Ekonomi ve finans açısından tehditler ise enflasyon, ekonomik kriz ve kent nüfusundaki gelir eşitsizliğidir.

İstanbul Yeşil Alan Yönetim Sistemi (YAYSİS) Strateji Belgesi çalışması, ortak akılla geliştirilen çözümleri planlayabilmek amacıyla, odak grup toplantıları ve/veya çalıştay gibi çeşitli katılımcı süreçleri ve araçları içerecek şekilde sürdürülmektedir. GZFT analizi de çalışmanın her aşamasında toplanan bilgilerin ve paydaşların katkılarının harmanlanması ile hazırlanmıştır. İstanbul'un açık ve yeşil alanları ile ilgili planlama yaklaşımının, stratejilerin ve eylem planının oluşturulması sürecinde GZFT analizinin bulguları da sentezlenerek değerlendirilecektir.

